

Landsorganisasjonen
Youngsgaten 11
0181 Oslo

Deres referanse

Vår referanse
14/00007-3

Vår dato
25.02.2014

Hørings svar til LO om NOU 2013:13 Lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi

FO vil med dette gi våre merknader og kommentarer til rapporten fra Holden III-utvalget.

FO har behandlet rapporten gjennom innledning om rapportens innhold av Stein Reegård, gjennom diskusjoner i vår forhandlingsavdeling og FOs arbeidsutvalg.

Hørings svaret er inndelt etter følgende tema:

1. Generelle betraktninger
2. Det inntektspolitiske samarbeidet
3. Lønnsdannelsen (om frontfagsmodellen)
4. Produktivitet og offentlig sektor

1. Generelle betraktninger

Rapporten omhandler erfaringer med lønnsdannelsen de siste tolv årene drøftet opp mot utfordringer for norsk økonomi. Hovedkonklusjonen for den framtidige lønnsdannelsen er en videreføring av frontfagsmodellen. Utvalget mener at det til tross for utfordringer som kan identifiseres, for eksempel lavere organisasjonsgrad, lavere produktivitetsvekst, arbeidsinnvandring og høyt kostnadsnivå, ikke er behov for større endringer i modellen.

Petroleumssektoren utgjør i dag en stor del av økonomien, og har over de siste år hatt de høyeste investeringene og bidratt til høyere verdiskaping generelt, men også høyere lønnskostnader totalt sett.

Utvalget problematiserer det forhold at etterspørselen fra petroleumssektoren mot fastlandsøkonomien vil avta framover. Utvalget konkluderer med at den viktigste trusselen i forhold til sysselsetting og fortsatt lønnsvekst er et brått fall i oljeprisen. Det beste vil være mulighet for en gradvis vridning fra olje og til andre områder.

FO er enig i denne vurderingen og støtter utvalget i deres forslag om begrensning av aktiviteten gjennom utsettelse av å åpne nye felt og/eller en begrensning i tildeling av nye letelisenser. Dette vil kunne ha

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

betydning for en kontrollert vridning i investeringene og dermed for den økonomiske utviklingen generelt, og samtidig gi miljømessige gevinster.

Utvalget skriver i kapittel 2.3 om utfordringer for konkurranseutsatt sektor, og legger her stor vekt på høyt kostnadsnivå (lønnsnivå) som en utfordring. I forkant av den økonomiske krisen, noe som i stor grad forårsaket den, og også nå, ser vi at det generelt er en sterkt synkende tendens i forhold til investeringer i realøkonomien. Kapitalen går i større grad til spekulasjonsøkonomi i finanssektoren i søken etter høyere avkastning. Denne utviklingen har medført et høyt og vedvarende press for økt produktivitet og lavere lønn for lønnsinntakere i Europa. En nedadgående spiral som også har bidratt sterkt til svekkelsen av europeisk fagbevegelse.

FO mener utvalget i for liten grad har drøftet hvordan utfordringer med svake investeringer kan møtes. FO mener det vil være av betydning at det legges til rette for investeringer som baserer seg på realøkonomisk grunnlag. Et aktuelt tiltak kan være økte reguleringer av finanssektoren/finanskapitalen gjennom Tobinskatt. En slik skatt vil kunne bidra til at finansøkonomien ikke blir for stor i forhold til realøkonomien, og også bidra til stabilitet.

Utvalget drøfter utfordringer i forhold til arbeidsinnvandring og slår fast den særlige betydningen av at norske myndigheter i lang tid fremover bruker det tilgjengelige handlingsrommet for å motvirke sosial dumping og lavlønnskonkurranse. Utvalget drøfter også behovet for sterkere kontrollordninger for blant annet å motvirke vekst i svart arbeid.

FO er svært fornøyd med utvalgets konklusjon på dette punktet. Særlig viktig vil det være å styrke retten til faste ansettelser. Et arbeidsliv med høy organisasjonsgrad er en forutsetning for å opprettholde den høye graden av koordinering av lønnsdannelsen, faste ansettelser er også en forutsetning for høy organisasjonsgrad. FO mener også at tiltak og økt kontroll for å motarbeide en voksende svart økonomi er viktig og at dette i større grad må settes på dagsorden.

2. Det inntektspolitiske samarbeidet

Forutsetninger for å opprettholde sysselsetting, stabilitet og rettferdig lønnsfordeling baserer seg på et trepartssamarbeid i det norske samfunnet. Dette innebærer at også myndighetene må bidra politisk for å oppfylle noen av forutsetningene for lav arbeidsledighet, høy verdiskaping og jevn inntektsfordeling.

Det inntektspolitiske samarbeidet har enda ikke medført at målet om likelønn er nådd. Lønnsforskjellen mellom kjønnene er fortsatt stor, og den største utfordringen er lønnsforskjeller mellom offentlig og privat sektor generelt, mellom kvinnedominerte og mannsdominerte yrker, samt mellom utdanningsgruppene i disse sektorene spesielt. Kampen for å oppnå likelønn forutsetter gjennomføring av flere tiltak. Noen av disse er strukturelle, og må støttes opp om av offentlige myndigheter gjennom tiltak på samfunnsnivå. Det

kan her bemerkes at også pensjonsreformen har negative utslag i forhold til kvinner. Likelønnskampen er også en del av tariffoppgjørene, og modell for lønnsdannelsen må derfor også bygge opp om likelønnspektivet. Det er allikevel vanskelig å se for seg å kunne oppnå reell likelønn uten ekstra midler i oppgjørene for offentlig sektor. Disse ekstramidlene må gis med klare likelønnsføringer.

FO mener det gjennom det inntektspolitiske samarbeidet må fremmes krav om økte rammer, eller ekstratilskudd, for å bedre likelønnsutviklingen.

FO mener myndighetene må bidra til økt likestilling gjennom strukturelle tiltak på samfunnsnivå, dette innebærer blant annet tiltak for å motvirke det kjønnsdelte arbeidsmarkedet.

FO mener mye av ulikelønnen bunner i ulik verdsetting av arbeid. Det må også være myndighetenes ansvar å bidra til økt verdsetting av arbeid innenfor velferdsstatens kjerneområder.

FO mener det gjennom det inntektspolitiske samarbeidet må komme tiltak som bidrar til at vi får heltid som en rettighet og deltid en mulighet.

Utvalget drøfter ulike aspekter ved arbeidsinnvandringen, herunder det faktum at den til en viss grad utkonkurrerer lokal arbeidskraft, herunder både norske arbeidstakere og tidligere arbeidsinnvandrere. Samtidig, i et sysselsettingsperspektiv, ser vi at ledigheten blant norske ungdommer øker. Dette henger sannsynligvis sammen med frafallet fra videregående utdanning. Utvalget støtter samtidig Brochmannsutvalgets forslag om økt aktivitetsplikt for å motta trygdeytelser.

FO mener dette er utviklingstrekk som må tas på alvor og at diskusjoner om tiltak som motvirker utviklingen med økt ungdomsledighet må prioriteres.

FO mener også at økt aktivitetsplikt, til et arbeidsliv som ikke ønsker deg, er et urimelig krav, og at andre tiltak derfor må vurderes.

3. Lønnsdannelsen (frontfagsmodellen)

Frontfagsmodellen tar sikte på en lønnsdannelsen som bygger opp under en målsetting om full sysselsetting. FO støtter denne målsettingen.

Lønnsdannelsen gjennom frontfagsmodellen skjer gjennom sterk institusjonell koordinering, forutsetninger for at dette skal kunne fortsette er blant annet at modellen leverer som lovet.

Lønnsstatistikken etter oppgjøret i 2013 (TBU) viser en skjevfordeling mellom grupper ved at fra 2003 til 2012 økte de 10 prosentene av lønnstakerne med de høyeste lønningene (desil 10) sin andel av samlet lønnssum med 0,8 prosentpoeng til 19,6 prosent. Lønnstakergrupper med lavere lønninger har fått sin andel redusert i denne perioden. Gjennomsnittslønnen i persentil 100 (prosenten med høyest lønn) økte mer enn for andre persentiler i denne perioden. Toppledere i offentlig sektor økte gjennomsnittslønnen med 4,3 prosent fra oktober/desember 2011 til samme tidspunkt i 2012, mot 5,1 prosent året før.

Det norske samfunnet/arbeidslivet har tradisjonelt vært preget av lave lønnsforskjeller sammenlignet med andre land. Dette ses på som noe bra, og må videreføres for å opprettholde et godt samfunn.

FO mener at modellen for lønnsdannelse må bygge opp under et mål om rettferdig fordeling; mellom arbeid og kapital, men også rettferdig fordeling mellom grupper i samfunnet.

Makrotall for likelønnsutviklingen viser en utvikling i riktig retning. Den gjennomsnittlige kvinnelønn i prosent av menns har i perioden 2003 – 2012 økt fra 84,3 % til 86,5 %. Ser man på TBUs tabell for likelønnsutvikling mellom utdanningsgrupper vil vi se at det særlig for de med universitets- eller høgskoleutdanning opptil 4 år er størst forskjell mellom kvinner og menns lønn.

												Månedslønn per dato ^{1*12}		Andel kvinner ⁵				
	2003	2004	2005 ³	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 ⁶	Menn	Kvinner	2012 ⁶					
Universitets- eller høgskoleutdanning, tom 4 år			80,2	81,1	80,5	79,6	79,2	79,0	79,8	79,6	79,7	79,5	80,6	592	477	800	600	52

Dette er en dokumentasjon på at utdanningsgruppene, systematisk over tid har blitt hengende etter.

Når utvalget foreslår en videreføring av frontfagsmodellen mener FO dette en av de største utfordringene modellen må løse.

Utvalget er opptatt av at beregning av forventet lønnsvekst samlet sett i industrien angir en troverdige ramme for den samlede årslønnsveksten, samtidig påpekes at dette skal være en norm, men ikke gulv eller tak. Utvalget er videre opptatt av et lavt konfliktnivå, gitt de kostnader konflikter medfører. Utvalget drøfter i denne sammenheng muligheten for utsettelse av forhandlingsprosessen hvis det ved sekvensielle forhandlinger oppstår uenighet eller usikkerhet om hva den faktiske rammen blir for frontfaget. Et forslag om en mer formalisert etterreguleringsordning blir også nevnt.

FO vil understreke betydningen av prinsippet om frie forhandlinger. Lønnsoppgjørene er partenes ansvar. Samtidig støtter FO utvalget i at alle gruppers lønnsutvikling må med i beregningsgrunnlaget, dette er viktig for å motvirke at enkelte grupper drar i fra, men også for likelønnsutviklingen.

FO vil ikke støtte en etterreguleringsordning, men beholde dagens rekkefølge i de sekvensielle forhandlingene. Dagens rekkefølge underbygger en mest mulig lik lønnsvekst, men bidrar også til den sterke koordineringen.

Utvalget drøfter også den sammenpressede lønnsstrukturen i offentlig sektor. Slik vi forstår utvalget argumenteres det for at dette skaper utfordringer eller spenninger blant annet i forhold til jobbmobilitet mellom sektorer. Videre ønsker utvalget en økt geografisk fleksibilitet i lønnsdannelsen og begrunner også dette med ønsket om økt jobbmobilitet.

FO mener at en prioritering av sentral og kollektiv lønnsdannelse har fremmet likelønnsutviklingen. På samme måte som lokal og individuell lønnsdannelse fremmer ulikelønn. Dette bekreftes også av utvalget. FO mener det er av stor betydning at mennesker vil ønske å jobbe innenfor helse- og sosialsektoren framover, her er arbeidskraftbehovet stort. En forutsetning for at dette skal være et attraktivt yrkesvalg er at sektoren er konkurransedyktig på lønns- og arbeidsvilkår.

Utvalget påpeker at den norske velferdsmodellen er avhengig av høy yrkesdeltakelse og en relativ lik inntektsfordeling for å opprettholde et sjenerøst og universelt velferdstilbud.

FO mener dette understreker betydningen av at likelønnskampen er en samfunnsmessig prioritering. Gode, universelle velferdsordninger er en forutsetning for et produktivt arbeidsliv, med stor mobilitet.

4. Produktivitet og offentlig sektor

I utvalgets konklusjon nr 17 står det at lønnsdannelsen må bidra til økt produktivitet i alle sektorer. FO er for å kunne bruke ressursene i offentlig velferdsproduksjon effektivt, men mener det er andre faktorer enn hva lønnsdannelsen kan bidra til som kan ha størst betydning i den sammenheng. FO oppfatter at også utvalget er av den mening at produktivitet i offentlig sektor ikke kan måles på samme måte som i privat sektor.

FO mener at styringen av offentlig sektor, særlig den omfattende mål- og resultatstyringen ofte er et hinder for effektivitet. Større grad av regelstyring, framfor muligheten for faglig skjønnsutøvelse er også et hinder.

FO mener økt grunnbemanning, riktig kompetanse sammen med flere heltidsstillinger vil kunne bidra til økt effektivitet (og dermed økt produktivitet). I tillegg vil praksisnært forsknings- og utviklingsarbeid også bidra til bedre effektivitet gjennom økt kunnskap om hva som virker.

Offentlige tjenester har i stor grad blitt privatisert eller anbudsutsatt. En videre økning av en slik politikk er varslet av den sittende regjering.

FO mener privatisering og anbudsutsetting er en politikk som bidrar til undergraving av muligheter for produktivtetsvekst i helse- og

sosialtjenestene. Omstilling i seg selv er arbeidskrevende og effektivitetsdempende gjennom at det ofte medfører store personalmessige konsekvenser samt svekking av opparbeidede lønns- og arbeidsvilkår.

FO mener at alt dette er forhold som må drøftes i forbindelse med den nedsatte produktivitetskommissjonen.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sissel Hallem
Fagkonsulent